

Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (toinen jaosto)

24 päivänä lokakuuta 2013*

Moottoriajoneuvojen käyttöön liittyvän vastuun varalta otettava vakuutus — Direktiivi 72/166/ETY —
3 artiklan 1 kohta — Direktiivi 90/232/ETY — 1 artikla — Liikenneonnettomuus —
Matkustajan kuolema — Aviopuolison ja alaikäisen lapsen oikeus korvaukseen — Aineeton vahinko —
Korvaus — Korvaaminen pakollisesta liikennevakuutuksesta

Asiassa C-22/12,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Krajský súd v Prešove (Slovakia) on esittänyt 8.11.2011 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 17.1.2012, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Katarína Haasová

vastaan

Rastislav Petrík ja

Blanka Holingová,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (toinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja R. Silva de Lapuerta sekä tuomarit J. L. da Cruz Vilaça, G. Arestis, J.-C. Bonichot ja A. Arabadjiev (esittelevä tuomari),

julkisasiamies: N. Jääskinen,

kirjaaja: A. Calot Escobar,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

- Slovakian hallitus, asiamiehenään B. Ricziová,
- Saksan hallitus, asiamiehinään T. Henze ja J. Kemper,
- Viron hallitus, asiamiehenään M. Linntam,
- Euroopan komissio, asiamiehenään A. Tokár,

kuultuaan julkisasiamiehen 11.7.2013 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

* Oikeudenkäyntikieli: slovakki.

on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee moottoriajoneuvojen käyttöön liittyvän vastuun varalta otettavaa vakuutusta ja vakuuttamisvelvollisuuden voimaansaattamista koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä 24.4.1972 annetun neuvoston direktiivin 72/166/ETY (EYVL L 103, s. 1; jäljempänä ensimmäinen direktiivi) 3 artiklan 1 kohdan ja moottoriajoneuvojen käyttöön liittyvän vastuun varalta otettavaa vakuutusta ja vakuuttamisvelvollisuuden voimaansaattamista koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä 14.5.1990 annetun kolmannen neuvoston direktiivin 90/232/ETY (EYVL L 129, s. 33; jäljempänä kolmas direktiivi) 1 artiklan ensimmäisen kohdan tulkintaa.
- 2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa ovat vastakkain yhtäältä Katarína Haasová omasta puolestaan sekä alaikäisen tyttärensä Kristína Haasová, joka on syntynyt 22.4.1999, puolesta ja toisaalta Rastislav Petrík ja Blanka Holingová ja joka koskee viimeksi mainittujen velvollisuutta korvata moottoriajoneuvojen käyttöön liittyvän vastuun perusteella vahinko, joka aiheutui Katarína Haasován puolison ja Kristína Haasován isän Vladimír Haasin kuolemasta Tšekin alueella tapahtuneessa liikenneonnettomuudessa.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Kansainvälinen yksityisoikeus

- 3 Tieliikenneonnettomuuksissa sovellettavasta laista Haagissa 4.5.1971 tehdyn yleissopimuksen (jäljempänä vuonna 1971 tehty Haagin yleissopimus), jonka Slovakian tasavalta, Tšekin tasavalta, eräät muut Euroopan unionin jäsenvaltiot ja eräät kolmannet valtiot ovat ratifioineet, 3 artiklassa määrätään seuraavaa:

”Sovellettava laki on sen valtion laki, jonka alueella onnettomuus on tapahtunut.” [epävirallinen käännös]

- 4 Kyseisen yleissopimuksen 4 artiklassa määrätään seuraavaa:

”Ellei 5 artiklasta muuta seuraa, 3 artiklan määräyksestä poiketaan seuraavissa tapauksissa:

- a) Jos onnettomuuteen on osallisena vain yksi ajoneuvo ja se on rekisteröity toisessa valtiossa kuin se, jonka alueella onnettomuus tapahtui, vastuuseen sovelletaan rekisteröintivaltion sisäistä lainsäädäntöä
 - kuljettajaa, haltijaa, omistajaa tai muita sellaisia henkilöitä kohtaan, joilla on ajoneuvoon kohdistuvia oikeuksia, heidän vakituudesta asuinpaikastaan riippumatta,
 - matkustajana ollutta vahingonkärsijää kohtaan, jos hänen vakituinen asuinpaikkansa oli muussa valtiossa kuin siinä, jonka alueella onnettomuus on tapahtunut,
 - sellaista vahingonkärsijää kohtaan, joka oli onnettomuuspaikalla ajoneuvon ulkopuolella, jos hänen vakituinen asuinpaikkansa oli rekisteröintivaltiossa.

Jos vahingonkärsijöitä on useampia, sovellettava laki määräytyy erikseen kunkin heistä osalta.

- b) Jos onnettomuudessa on osallisena useampia ajoneuvoja, a kohdan määräyksiä sovelletaan ainoastaan, jos kaikki ajoneuvot oli rekisteröity samassa valtiossa.

– –” [epävirallinen käännös]

5 Mainitun yleissopimuksen 8 artiklassa määrätään seuraavaa:

”Sovellettavan lain mukaan määräytyvät muun muassa

1. vastuun edellytykset ja laajuus
2. vastuusta vapautumisen perusteet sekä vastuun rajoittaminen ja jakautuminen
3. korvattavien vahinkojen olemassaolo ja korvattavat vahinkolajit
4. korvausta koskevat menettelysäännöt ja sen laajuus
5. korvausoikeuden siirrettävyys
6. henkilöt, joilla on oikeus korvaukseen henkilökohtaisesti kärsimästään vahingosta
7. toimeksiantajan vastuu toimeksisaajan menettelystä
8. vanhentumiset ja määräajan päättymiseen perustuvat oikeudenmenetykset, mukaan luettuna alkamisajankohta sekä määräajan katkeaminen ja keskeytyminen.” [epävirallinen käännös]

Unionin oikeus

6 Sopimukseen perustumattomiin velvoitteisiin sovellettavasta laista 11.7.2007 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 864/2007 (Rooma II) (EUVL L 199, s. 40; jäljempänä Rooma II -asetus) 28 artiklassa, jonka otsikko on ”Suhde voimassa oleviin kansainvälisiin yleissopimuksiin”, säädetään seuraavaa:

”1. Tämä asetus ei vaikuta sellaisten kansainvälisten yleissopimusten soveltamiseen, joiden osapuolina on tätä asetusta annettaessa yksi tai useampi jäsenvaltio ja joilla säännellään sopimukseen perustumattomiin velvoitteisiin liittyvää lainvalintaa.

2. Tällä asetuksella on kuitenkin jäsenvaltioiden välillä etusija yksinomaan kahden tai useamman jäsenvaltion välillä tehtyihin yleissopimuksiin nähden siltä osin kuin yleissopimukset koskevat tällä asetuksella säänneltyjä asioita.”

7 Ensimmäisen direktiivin 1 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Tässä direktiivissä tarkoitetaan:

– –

2. ’vahingon kärsineellä’ henkilöä, jolla on oikeus saada korvausta ajoneuvojen aiheuttamista vahingoista tai vammoista;

– –”

8 Ensimmäisen direktiivin 3 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on toteutettava –– tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että sellaisten ajoneuvojen käyttöön liittyvän vastuun varalta on otettu liikennevakuutus, joilla on pysyvä kotipaikka sen alueella. Vakuutetun vastuun laajuus ja vakuutusturvan ehdot määräytyvät näiden toimenpiteiden perusteella.”

9 Moottoriajoneuvojen käyttöön liittyvän vastuun varalta otettavaa vakuutusta koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä 30.12.1983 annetun toisen neuvoston direktiivin 84/5/ETY (EYVL 1984, L 8, s. 17), sellaisena kuin se on muutettuna 11.5.2005 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 2005/14/EY (EUVL L 149, s. 14; jäljempänä toinen direktiivi), 1 artiklan 1 ja 2 kohdassa säädetään seuraavaa:

”1. [Ensimmäisen direktiivin] 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun liikennevakuutuksen on katettava sekä omaisuusvahingot että henkilövahingot.

2. Jäsenvaltioiden on vaadittava, tämän kuitenkaan rajoittamatta niiden oikeutta vahvistaa korkeampia vastuurajoja, että vakuutuksen on katettava vähintään seuraavat määrät:

- a) henkilövahingon ollessa kyseessä vakuutusturvan vähimmäismäärä on 1 000 000 euroa vahingon kärsinyttä kohden tai 5 000 000 euroa vahinkotapausta kohden riippumatta vahingon kärsineiden lukumäärästä,
- b) omaisuusvahingon ollessa kyseessä 1 000 000 euroa vahinkotapausta kohden riippumatta vahingon kärsineiden lukumäärästä.

Tarvittaessa jäsenvaltiot voivat vahvistaa enintään viiden vuoden siirtymäajan, joka alkaa [direktiivin 2005/14] täytäntöönpanopäivästä ja jonka kuluessa niiden on mukautettava vakuutusturvan vähimmäismäärät tässä kohdassa edellytettyihin määriin.

Jäsenvaltioiden, jotka ottavat käyttöön edellä tarkoitetun siirtymäajan, on ilmoitettava asiasta komissiolle ja mainittava siirtymäajan kesto.

Jäsenvaltioiden on 30 kuukauden kuluessa [direktiivin 2005/14] täytäntöönpanopäivästä korotettava vastuumääriä vähintään puoleen tässä kohdassa säädetyistä tasoista.”

10 Kolmannen direktiivin 1 artiklassa säädetään muun muassa, että ”[ensimmäisen direktiivin] 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitetusta vakuutuksesta on korvattava ajoneuvon käytöstä kaikille matkustajille paitsi kuljettajalle aiheutuneet henkilövahingot”.

Kansallinen oikeus

Slovakian oikeus

11 Siviililaista annetun lain nro 40/1964 (jäljempänä Slovakian siviililaki) 11 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Luonnollisella henkilöllä on oikeus henkilöään koskevaan suojaan, erityisesti henkensä ja terveytensä, kansalaiskunniansa ja ihmisarvonsa sekä yksityiselämänsä, nimensä ja ilmaisunvapautensa suojaan.”

12 Slovakian siviililain 13 §:ssä säädetään seuraavaa:

”(1) Luonnollisella henkilöllä on erityisesti oikeus vaatia, että hänen henkilöönsä loukkaavasta lainvastaisesta toiminnasta pidättäydytään, että tällaisen toiminnan seuraukset poistetaan ja että hänelle myönnetään asianmukainen korvaus.

(2) Ellei 1 momentissa tarkoitettu korvaus ole riittävä erityisesti silloin, jos luonnollisen henkilön ihmisarvoa tai hänen yhteiskunnallista arvostustaan on vakavasti loukattu, tällä henkilöllä on lisäksi oikeus rahalliseen korvaukseen aineettomasta vahingosta.

(3) Edellä olevassa 2 momentissa tarkoitettujen korvauksen suuruuden määrittää tuomioistuimien aiheutuneen aineettoman vahingon vakavuuden ja niiden olosuhteiden mukaan, joissa oikeuden loukkaus tapahtui.”

13 Moottoriajoneuvon käyttöön liittyvän vastuun varalta tehtävästä pakollisesta vakuutus sopimuksesta annetun Slovakian lain nro 381/2001 (jäljempänä pakollista vakuutusta koskeva Slovakian laki) 4 §:ssä säädetään seuraavaa:

”(1) Vastuuvakuus kattaa kaiken vastuun vahingosta, joka on aiheutunut vakuutus sopimuksessa ilmoitetun ajoneuvon käyttämisestä.

(2) Vakuutetulla on vastuuvakuutus sopimuksen perusteella oikeus siihen, että vakuutus enantaja suorittaa hänen puolestaan vahingonkäräjälle korvauksen, jota koskeva korvaus velvollisuus on osoitettu,

a) henkilövahingosta ja kuolemantapaukseen liittyvistä kustannuksista,

b) omaisuutta tuhoamalla, varastamalla tai hukkaamalla vahingonkäräjälle aiheutetusta vahingosta,

c) oikeudelliseen edustamiseen liittyvistä kustannuksista, jotka aiheutuvat vetoamisesta a, b ja d kohdassa tarkoitettuihin oikeuksiin, jos vakuutus enantaja ei ole täyttänyt 11 §:n 6 momentin a tai b kohdassa tarkoitettuja velvoitteitaan tai jos vakuutus enantaja on perusteettomasti kieltäytynyt täyttämästä vakuutus sopimusta tai perusteettomasti alentanut vakuutus korvausta,

d) tulonmenetyksestä.

(3) Vakuutetulla on vastuuvakuutus sopimuksen perusteella oikeus siihen, että vakuutus enantaja korvaa vakuutetun puolesta vahingonkäräjälle toteennäytetyt ja maksetut hoitokulut, päivärahat, sosiaaliturvaetuudet, onnettomuus korvaukset, tapaturmavakuutus etuudet, eläke-etuudet, sotilaiden ja poliisien eläke-etuudet sekä vanhuuden varalle otetun säästövakuutus enantajan etuudet, jos vakuutettu on velvollinen korvaamaan määrät kyseessä oleville henkilöille.”

Tšekin oikeus

14 Siviililaista annetun lain nro 40/1964 (jäljempänä Tšekin tasavallan siviililaki) 11 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Luonnollisella henkilöllä on oikeus henkilöönsä koskevaan suojaan, erityisesti henkensä ja terveytensä, kansalaiskunniansa ja ihmisarvonsa sekä yksityiselämänsä, nimensä ja ilmaisunvapautensa suojaan.”

15 Tšekin tasavallan siviililain 13 §:ssä säädetään seuraavaa:

”(1) Luonnollisella henkilöllä on erityisesti oikeus vaatia, että hänen henkilöönsä loukkaavasta lainvastaisesta toiminnasta pidättäydytään, että tällaisen toiminnan seuraukset poistetaan ja että hänelle myönnetään asianmukainen korvaus.

(2) Ellei 1 momentissa tarkoitettu korvaus ole mahdollinen, erityisesti silloin, jos luonnollisen henkilön ihmisarvoa tai hänen yhteiskunnallista arvostustaan on vakavasti loukattu, tällä henkilöllä on lisäksi oikeus rahalliseen korvaukseen aineettomasta vahingosta.

(3) Edellä olevassa 2 momentissa tarkoitettujen korvauksen suuruuden määrittää tuomioistuimien aiheutuneen aineettoman vahingon vakavuuden ja niiden olosuhteiden mukaan, joissa oikeuden loukkaus tapahtui.”

16 Kyseisen lain 444 §:ssä säädetään seuraavaa:

”(1) Henkilövahingon tapauksessa vahingonkärsijän kivusta ja särystä sekä sosiaalisesta haitasta suoritetaan kiinteämääräinen korvaus.

--

(3) Kuolemantapauksessa uhrin oikeudenomistajat saavat kiinteämääräisen korvauksen, jonka määrä on

a) 240 000 [Tšekin korunaa (CZK)] puolison menettämisen johdosta

--”

17 Moottorijoneuvojen käyttöön liittyvän vastuun varalta otettavaa vakuutusta koskevan lain nro 168/1999 (jäljempänä pakollista vakuutusta koskeva Tšekin tasavallan laki) 6 §:ssä säädetään seuraavaa:

”(1) Vastuuvakuutusta sovelletaan jokaiseen, joka vastaa vahingosta, joka on aiheutunut vakuutus sopimuksessa ilmoitetun ajoneuvon käyttämisestä.

(2) Ellei tässä laissa toisin säädetä, vakuutetulla on oikeus siihen, että vakuutuksenantaja korvaa vakuutetun puolesta vahingonkärsijälle siviililaissa säädettyssä määrin

a) henkilövahingon tai kuoleman,

b) omaisuutta vahingoittamalla, tuhoamalla tai hukkaamalla sekä omaisuutta varastamalla vahingonkärsijälle aiheutetun vahingon, jos luonnollinen henkilö on menettänyt mahdollisuuden huolehtia omaisuuden säilyttämisestä,

c) tulonmenetyksen,

d) oikeudelliseen edustamiseen liittyvät kustannukset, jotka aiheutuvat vetoamisesta a, b ja c kohdassa tarkoitettuihin oikeuksiin, b ja c kohdassa tarkoitetuista vahingoista kuitenkin ainoastaan silloin, jos vakuutuksenantaja ei ole noudattanut 9 §:n 3 momentissa tarkoitettua määräaikaa tai jos vakuutuksenantaja on perusteettomasti kieltäytynyt täyttämästä vakuutus sopimusta tai perusteettomasti alentanut vakuutus korvausta,

kunhan vahingonkärsijä on esittänyt ja näyttänyt toteen oikeutensa ja kunhan vahinkotapahtuma, joka kyseisen vahingon on aiheuttanut ja josta vakuutettu on vastuussa, on tapahtunut aikana, jolloin vastuuvakuutus oli voimassa, lukuun ottamatta sen keskeytysjaksoa.”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

- 18 Ennakkoratkaisupyynnöstä ja ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen vastauksena unionin tuomioistuimen sille työjärjestyksensä 101 artiklan nojalla osoittamaan selvennyspyyntöön toimittamista täsmennyksistä ilmenee, että Vladimír Haas kuoli 7.8.2008 Tšekin tasavallan alueella sattuneessa Petrikin, joka kuljetti Holingoválle kuuluvaa ajoneuvoa, aiheuttamassa liikenneonnettomuudessa.
- 19 Holingován Slovakiassa rekisteröity ajoneuvo, jonka matkustajana Haas oli, törmäsi Tšekin tasavallassa rekisteröityyn kuorma-autoon. Haasová ja hänen tyttärensä olivat onnettomuushetkellä Slovakiassa.
- 20 Petrík todettiin Okresný súd Vranov nad Topľou (Slovakia) rikosasiassa antamalla tuomiolla syylliseksi kuolemantuottamukseen ja ruumiinvammoihin, ja hänet tuomittiin kahden vuoden ehdolliseen vankeusrangaistukseen. Hänet veloitettiin Slovakian rikoslain 50 §:n 2 momentin ja 51 §:n 4 momentin c kohdan nojalla korvaamaan aiheutettu vahinko, mukaan lukien muun muassa Haasován kärsimä 1 057,86 euron vahinko.
- 21 Haasová ja hänen tyttärensä vaativat Slovakian siviililain 13 §:n 2 ja 3 momentin nojalla Petríkiltä ja Holingováta korvausta aviopuolison ja isän kuolemasta aiheutuneesta aineettomasta vahingosta. Petrík ja Holingová tuomittiin ensimmäisessä oikeusasteessa maksamaan Haasováille 15 000 euron korvaus kyseisestä vahingosta. Kaikki asianosaiset valittivat tuomiosta, jolla kyseinen vahingonkorvaus määrättiin, Krajský súd v Prešoveen (Slovakia).
- 22 Kyseinen tuomioistuin katsoo, että kun otetaan huomioon asian tosiseikasto, siihen on sovellettava Tšekin tasavallan aineellista oikeutta ja erityisesti siviililain 444 §:n 3 momenttia, jossa säädetään, että kuolemantapauksessa jälkeensäjääneellä puolisoilla on oikeus 240 000 CZK:n kiinteämääräiseen korvaukseen. Kyseisen tuomioistuimen mukaan kysymys on tällaisen korvauksen asianmukaisuudesta ja näin ollen oikeudesta täydentävään korvaukseen kyseisen lain 11 §:n perusteella.
- 23 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo tästä, että Haasován ja hänen tyttärensä oikeudet johtuvat uhrin oikeuksista, koska mainitun lain 11 §:llä suojattiin Haasin henkeä. Se täsmentää, että Slovakian ja Tšekin tasavallan siviililakien 11–16 §:ssä taataan henkilön suoja, joka käsittää muun muassa hengen, terveyden, kansalaisuuden, ihmisarvon, yksityiselämän, nimen ja ilmaisunvapauden suojan ”haitoilta”, joka on ilmaisu, jota ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan käytetään kuvaamaan aineetonta vahinkoa, joka perustuu siihen, että oikeutta tällaiseen suojaan loukataan.
- 24 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin täsmentää myös, että pakollisesta vakuutuksesta annetun Slovakian lain mukaan ajoneuvon omistajalla on oikeus vaatia vakuutuksenantajaa korvaamaan puolestaan hänen vastuullaan olleesta vahingon tapahtumassa vahinkoa kärsineelle toteennäytetyn vahingon kyseisen lain ja vakuutusehtojen mukaisesti ja näin ollen maksamaan korvauksen henkilövahingosta sekä kuolemantapaukseen liittyvät kustannukset.
- 25 Käsiteltävässä asiassa Holingová oli tehnyt pakollista vakuutusta koskevan sopimuksen Allianz-Slovenská poisťovňa a.s:n (jäljempänä Allianz) kanssa. Koska vahingosta vastuussa oleva henkilö voi vaatia vakuutuksenantajaa korvaamaan puolestaan vahingon, josta hän on vastuussa, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on pitänyt aiheellisena kutsua vakuutuksenantajan väliintulijaksi vahingonkorvausoikeudenkäyntiin, koska sillä on asian ratkaisua koskeva oikeutettu intressi. Niinpä Allianz kutsuttiin ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen aloitteesta oikeudenkäyntiin väliintulijan ominaisuudessa.
- 26 Allianzilla on ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan tällainen oikeutettu intressi kuitenkin ainoastaan, jos käytetty oikeus kuuluu pakollisen liikennevakuutuksen kattaman vakuutusturvan piiriin. Jos pääasiassa kyseessä olevaa aineetonta vahinkoa ei korvata pakollisesta liikennevakuutuksesta, Allianzintulo oikeudenkäynnissä ei ole perusteltu.

- 27 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan henkilövahinkojen korvaaminen kattaa osittain myös aineettomia vahinkoja, kuten kärsimykset ja sosiaalisen elämän vaikeutuminen. Vakuutus sopimuksen perusteella korvattavan vahingon käsitteeseen kuuluvat sen mukaan näin ollen myös luonteeltaan aineettomat haitat, jotka voivat olla luonteeltaan erityisesti immateriaalisia, henkisiä tai tunne-elämää koskevia haittoja.
- 28 Kyseinen tuomioistuin katsoo lisäksi, että jäsenvaltioilla on ensimmäisen ja kolmannen direktiivin perusteella velvollisuus ryhtyä kaikkiin tarvittaviin toimenpiteisiin sen varmistamiseksi, että sellaisten moottoriajoneuvojen käyttöön liittyvän vastuun varalta on otettu vakuutus, joilla on pysyvä kotipaikka jäsenvaltion alueella, vakuutettujen osapuolten ja onnettomuuksien uhrien suojelemiseksi ja sen varmistamiseksi, että kaikki pakollisen liikennevakuutuksen tarjoaman vakuutusturvan piiriin kuuluvat moottoriajoneuvojen matkustajien vahingot tai haitat korvataan.
- 29 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan Allianz kuitenkin kieltäytyy korvaamasta kärsittyä aineetonta vahinkoa sillä perusteella, ettei tällaisia vahinkoja Slovakian siviililain 13 §:n mukaan korvata moottoriajoneuvon käyttöön liittyvän vastuun varalta otettavaa pakollista vakuutusta koskevan vakuutus sopimuksen perusteella, sillä oikeus tällaiseen korvaukseen ei sisälly suojaan, josta Slovakian ja Tšekin tasavallan pakollista vakuutusta koskevassa lainsäädännössä säädetään.
- 30 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan kysymys on ratkaiseva, koska sen mielestä myös liikenneonnettomuuden uhrin oikeudenomistajien kärsimä aineeton vahinko on korvattava, ja se katsoo, että tällainen vahinko voidaan sovellettavan siviililain 13 §:n 2 ja 3 momentin mukaan korvata ja että sitä on laajan tulkinnan mukaisesti pidettävä pakollisesta vakuutuksesta annetun Slovakian lain 4 §:n 2 momentin a kohdassa tarkoitettuna henkilövahinkona. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan tästä seuraa, että aineettoman vahingon korvaaminen kuuluu vakuutuksenantajan vastuun piiriin pakollista vakuutusta koskevan sopimuksen perusteella.
- 31 Tässä tilanteessa Krajský súd v Prešove on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

- ”1) Onko [kolmannen direktiivin] 1 artiklan ensimmäistä kohtaa, luettuna yhdessä [ensimmäisen direktiivin] 3 artiklan 1 kohdan kanssa, tulkittava niin, että se on esteenä sellaiselle kansalliselle säännökselle (esim. [pakollista vakuutusta koskevan Slovakian] lain 4 § ja [pakollista vakuutusta koskevan Tšekin tasavallan] lain 6 §), jonka mukaan moottoriajoneuvon käyttöön liittyvä vastuu ei kata moottoriajoneuvon käytöstä aiheutuneen liikenneonnettomuuden uhrien jälkeenjääneiden omaisten aineettomia vahinkoja, jotka ilmaistaan rahallisessa muodossa?
- 2) Jos ensimmäiseen kysymykseen vastataan, ettei edellä mainittu kansallisen oikeuden sääntö ole ristiriidassa unionin oikeuden kanssa, onko [pakollista vakuutusta koskevan] Slovakian lain 4 §:n 1, 2 ja 4 momenttia ja [pakollista vakuutusta koskevan] [Tšekin tasavallan] lain 6 §:n 1–3 momenttia tulkittava siten, etteivät ne ole esteenä sille, että kansallinen tuomioistuin [kolmannen direktiivin] 1 artiklan ensimmäisen kohdan mukaisesti, kun sitä luetaan yhdessä [ensimmäisen direktiivin] 3 artiklan 1 kohdan kanssa, myöntää moottoriajoneuvon käytöstä aiheutuneen liikenneonnettomuuden uhrien jälkeenjääneille omaisille vahingonkärsijöinä oikeuden korvauksiin aineettomista vahingoista myös rahallisessa muodossa?”

Ennakkoratkaisukysymysten tutkittavaksi ottaminen

- 32 Slovakian hallitus ja komissio ovat epäilleet sitä, voidaanko ennakkoratkaisukysymykset ottaa tutkittavaksi, ja esittäneet, ettei ennakkoratkaisupyynnön sisälly pääasian oikeusriidan ymmärtämisen edellyttämää selvitystä liikenneonnettomuuteen liittyvistä tosiseikoista. Slovakian hallitus katsoo lisäksi,

ettei kysymyksillä ole merkitystä asian ratkaisemisen kannalta, koska Allianz ei sen mukaan ole oikeusriidan asianosainen ja koska kansallisen tuomioistuimen siinä antama ratkaisu ei ole kyseistä vakuutusyhtiötä velvoittava.

- 33 Tästä on todettava, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on vastauksena unionin tuomioistuimen sille työjärjestyksensä 101 artiklan nojalla osoittamaan selvennyspyyntöön yhtäältä esittänyt täsmennystä liikenneonnettomuuteen liittyvistä tosiseikoista ja toisaalta täsmentänyt, että unionin tuomioistuimen vastaus on ratkaiseva, kun arvioidaan Allianzin väliintuloa pääasian oikeudenkäynnissä ja pääasian oikeudenkäynnissä annettavan tuomion velvoittavuutta kyseistä yritystä kohtaan.
- 34 Tässä tilanteessa on katsottava, että ennakkoratkaisukysymykset voidaan ottaa tutkittavaksi.

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Ensimmäinen kysymys

- 35 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelelee ensimmäisellä kysymyksellään olennaisilta osin sitä, onko ensimmäisen direktiivin 3 artiklan 1 kohtaa ja kolmannen direktiivin 1 artiklan ensimmäistä kohtaa tulkittava siten, että liikenneonnettomuudessa kuolleiden uhrien läheisten aineettomat vahingot on korvattava moottoriajoneuvon käyttöön liittyvän vastuun varalta otettavasta pakollisesta vakuutuksesta.
- 36 Aluksi on huomautettava, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on yhtäältä täsmentänyt, että pääasian tosiseikkoihin sovelletaan, kun otetaan huomioon vuonna 1971 tehdyn Haagin yleissopimuksen 3 ja 4 artikla sekä Rooma II -asetuksen 28 artikla, Tšekin tasavallan vahingonkorvausoikeutta, ja toisaalta maininnut, etteivät esitetyt kysymykset koske sitä, kattaako pakollinen vakuutus Tšekin tasavallan siviililain kuudennessa osassa säännellyn vastuun ja siten kyseisen lain 444 §:ssä säädetyn kiinteämääräisen korvauksen. Kyseinen tuomioistuin katsoo nimittäin, että Tšekin tasavallan siviililain 11 ja 13 §:ää, jotka koskevat henkilöiden suojaa, sovelletaan riippumatta kyseisistä vahingonkorvausvastuuta koskevista säännöksistä, ja täsmentää, että kysymykset koskevat yksinomaan sitä, kattaako pakollinen vakuutus henkilöiden suojasta annettuihin säännöksiin perustuvan korvauksen aineettomasta vahingosta.
- 37 Tässä yhteydessä on huomattava, että ensimmäisen ja toisen direktiivin johdanto-osista ilmenee, että direktiiveillä pyritään ensinnäkin sekä ajoneuvojen, joiden pysyvä kotipaikka on Euroopan unionin alueella, että niiden kyydissä olevien henkilöiden vapaan liikkuvuuden varmistamiseen ja toiseksi sen takaamiseen, että näillä ajoneuvoilla aiheutetuista vahingoista kärsineet saavat samanlaisen kohtelun riippumatta siitä, missä unionin alueella onnettomuus on tapahtunut (asia C-300/10, Marques Almeida, tuomio 23.10.2012, 26 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 38 Ensimmäisessä direktiivissä, sellaisena kuin se on tarkennettuna ja täydennettynä toisella ja kolmannella direktiivillä, asetetaan näin ollen jäsenvaltioille velvollisuus varmistaa, että sellaisten moottoriajoneuvojen, joilla on pysyvä kotipaikka jäsenvaltion alueella, käyttöön liittyvän vastuun varalta on otettu liikennevakuutus, ja tarkennetaan erityisesti, minkälaiset vahingot ja ketkä kolmannet vahingonkärsijät vakuutuksen on katettava (em. asia Marques Almeida, tuomion 27 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

- 39 On kuitenkin muistettava, että moottoriajoneuvoja käyttämällä kolmansille aiheutettuihin vahinkoihin liittyvää vastuuta koskeva vakuuttamisvelvollisuus on eri asia kuin se, kuinka laajalti heille korvataan tällainen vahinko vakuutetun vahingonkorvausvastuun perusteella. Ensin mainittu määritellään ja taataan unionin oikeudessa, kun taas toisesta säädetään pääasiallisesti kansallisessa oikeudessa (em. asia Marques Almeida, tuomion 28 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 40 Oikeuskäytännön mukaan ensimmäisen, toisen ja kolmannen direktiivin tarkoituksesta sekä niiden sanamuodosta seuraa, ettei niillä pyritä yhdenmukaistamaan jäsenvaltioiden vahingonkorvausvastuusäännöstöä ja että nykyisin voimassa olevan unionin oikeuden mukaan jäsenvaltiot voivat vapaasti päättää, millaista vahingonkorvausvastuusäännöstöä sovelletaan sellaisiin vahinkotapahtumiin, jotka ovat aiheutuneet ajoneuvojen käyttämisestä (em. asia Marques Almeida, tuomion 29 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 41 Niinpä on todettava, kun otetaan huomioon muun muassa ensimmäisen direktiivin 1 artiklan 2 alakohta, että unionin oikeuden nykytilassa jäsenvaltioilla on edelleen lähtökohtaisesti vapaus päättää omissa vahingonkorvausjärjestelmissään erityisesti siitä, mitkä moottoriajoneuvojen aiheuttamista vahingoista ovat korvattavia, miten laajasti kyseiset vahingot korvataan ja kenellä on oikeus mainittuun korvaukseen.
- 42 Unionin tuomioistuin on kuitenkin täsmentänyt, että jäsenvaltioiden on käyttäessään tätä toimivaltaansa noudatettava unionin oikeutta ja että kansalliset säännökset, jotka sääntelevät moottoriajoneuvon käyttämisestä aiheutuvien vahinkojen korvaamista, eivät voi poistaa ensimmäisen, toisen ja kolmannen direktiivin tehokasta vaikutusta (em. asia Marques Almeida, tuomion 31 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 43 Kansallisen vahingonkorvausoikeuden mukaan korvattavien moottoriajoneuvojen aiheuttamien vahinkojen korvaamisesta pakollisesta vakuutuksesta on todettava, että Saksan hallituksen esittämällä tavalla on totta, että ensimmäisen direktiivin 3 artiklan 1 kohdan toisessa virkkeessä annettiin jäsenvaltioiden tehtäväksi määrittää katetut vahingot sekä pakollisen vakuutuksen ehdot (ks. vastaavasti asia C-129/94, Ruiz Bernáldez, tuomio 28.3.1996, Kok., s. I-1829, 15 kohta).
- 44 Jäsenvaltioiden lainsäädäntöjen välisten, vakuuttamisvelvollisuuden laajuutta koskevien erojen pienentämiseksi toisen direktiivin 1 artiklassa säädetään kuitenkin, että vakuutuksen on katettava vahingonkorvausvastuun alalla sekä omaisuus- että henkilövahingot tiettyihin määriin asti. Kolmannen direktiivin 1 artiklassa tämä korvausvelvollisuus on ulotettu muille matkustajille kuin kuljettajalle aiheutuneisiin henkilövahinkoihin (em. asia Ruiz Bernáldez, tuomion 16 kohta).
- 45 Jäsenvaltioiden on näin ollen taattava se, että kansallisen oikeuden mukainen moottoriajoneuvojen käytöstä johtuva vahingonkorvausvastuu katetaan ensimmäisen, toisen ja kolmannen direktiivin säännösten mukaisella vakuutuksella (em. asia Marques Almeida, tuomion 30 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 46 Tästä seuraa, että jäsenvaltioiden vapautta määrittää katetut vahingot ja pakollisen vakuutuksen ehdot on rajoitettu toisella ja kolmannella direktiivillä, koska niillä on tehty pakolliseksi tiettyjen vahinkojen korvaaminen tiettyihin vähimmäismääriin saakka. Kyseisiin vahinkoihin, joiden korvaaminen on pakollista, kuuluvat muun muassa henkilövahingot, kuten toisen direktiivin 1 artiklan 1 kohdassa täsmennetään.
- 47 Kuten julkisasiamies on todennut ratkaisuehdotuksensa 68–73 kohdassa ja EFTAn tuomioistuin asiassa E-8/07, Celina Nguyen vastaan Norjan valtio, 20.6.2008 antamassaan tuomiossa (EFTA Court Report, s. 224, 26 ja 27 kohta), on katsottava, kun otetaan huomioon toisen direktiivin 1 artiklan 1 kohdan ja kolmannen direktiivin 1 artiklan ensimmäisen kohdan eri kieliversiot sekä edellä mainituilla kolmella direktiivillä oleva suojelutavoite, että käsitteen ”henkilövahingot” piiriin kuuluvat kaikki henkilön

koskemattomuuden loukkaamisesta aiheutuvat haitat, joihin kuuluvat sekä ruumiilliset että henkiset kärsimykset, jos niiden korvaamisesta vakuutetun vahingonkorvausvastuun perusteella on säädetty oikeusriitaan sovellettavassa kansallisessa lainsäädännössä.

- 48 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan unionin oikeussääntöjä on tulkittava ja sovellettava yhtenäisesti ottaen huomioon kaikilla unionin virallisilla kielillä laaditut versiot. Unionin säädöksen erikielisten versioiden poiketessa toisistaan kyseessä olevaa säännöstä on tulkittava sen lainsäädännön systematiikan ja tavoitteen mukaan, jonka osa säännös on (ks. mm. asia C-280/04, Jyske Finans, tuomio 8.12.2005, Kok., s. I-10683, 31 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 49 Koska toisen direktiivin 1 artiklan 1 kohdan eri kieliversioissa käytetään sekä ruumiilliseen vahinkoon että henkilöön kohdistuvaan vahinkoon viittaavia ilmaisuja, on turvaututtava säännöksen ja direktiivin systematiikkaan ja tavoitteeseen. Niistä on huomautettava yhtäältä, että kyseiset käsitteet täydentävät ”aineellisen vahingon” käsitettä, ja toisaalta, että kyseisellä säännöksellä ja direktiivillä pyritään erityisesti vahvistamaan vahingon kärsineiden suojaa. Tässä tilanteessa on suosittava edellä 47 kohdassa esitettyä käsitteiden laajaa tulkintaa.
- 50 Niinpä ensimmäisen, toisen ja kolmannen direktiivin perusteella korvattaviin vahinkoihin kuuluvat aineettomat vahingot, joiden korvaamisesta vakuutetun vahingonkorvausvastuun perusteella on säädetty oikeusriitaan sovellettavassa kansallisessa oikeudessa.
- 51 Siitä, ketkä voivat vaatia korvausta tällaisista aineettomista vahingoista, on yhtäältä huomautettava, että ensimmäisen direktiivin 1 artiklan 2 alakohdan ja 3 artiklan 1 kohdan ensimmäisen virkkeen lukemisesta yhdessä ilmenee, että kyseisen direktiivin perusteella taattavan suojan on ulotuttava kaikkiin henkilöihin, joilla on kansallisen vahingonkorvausoikeuden perusteella oikeus korvaukseen moottoriajoneuvojen aiheuttamista vahingoista.
- 52 Toisaalta on täsmennettävä, kuten julkisasiamies on esittänyt ratkaisuehdotuksensa 78 kohdassa ja päinvastoin kuin Saksan hallitus väittää, että kolmannella direktiivillä ei ole rajoitettu suojattujen henkilöiden joukkoa vaan sillä on tehty tiettyjen erityisen haavoittuvina pidettyjen henkilöiden kärsimien vahinkojen korvaaminen pakolliseksi.
- 53 Lisäksi on todettava, että koska ensimmäisen direktiivin 1 artiklan 2 alakohdassa olevaa vahingon käsitettä ei ole rajattu enempää, millään perusteella ei voida – toisin kuin Viron hallitus väittää – katsoa, että tietyt sovellettavan kansallisen vahingonkorvausoikeuden perusteella korvattavat vahingot, kuten aineettomat vahingot, olisi jätettävä kyseisen käsitteen soveltamisalan ulkopuolelle.
- 54 Ensimmäiseen, toiseen tai kolmanteen direktiiviin ei sisälly mitään sellaista seikkaa, jonka perusteella voitaisiin päätellä, että unionin lainsäätäjät olisi tahtonut rajoittaa kyseisillä direktiiveillä taattua suojaa ainoastaan vahinkotapahtumassa välittömästi mukana olleisiin henkilöihin.
- 55 Niinpä jäsenvaltioiden on taattava, että niiden kansallisen vahingonkorvausoikeuden mukaan liikenneonnettomuuksien uhrien perheenjäsenille korvattava aineeton vahinko korvataan pakollisesta vakuutuksesta toisen direktiivin 1 artiklan 2 kohdassa säädettyjä vähimmäismääriä noudattaen.
- 56 Käsiteltävässä asiassa vahinko olisi korvattava, koska ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen antamien tietojen mukaan Katarína Haasová ja hänen tyttärensä tilanteessa olevilla henkilöillä on Tšekin tasavallan siviililain 11 ja 13 §:n mukaan oikeus korvaukseen puolisonsa ja isänsä kuoleman seurauksena kärsimästään aineettomasta vahingosta.
- 57 Tätä arviointia ei voida saattaa kyseenalaiseksi sillä Slovakian hallituksen mainitsemalla seikalla, että kyseiset pykälät kuuluvat henkilöiden oikeuksien loukkaamista koskeviin Tšekin tasavallan ja Slovakian siviililakien osiin, jotka ovat itsenäisiä kyseisien lakien varsinaista vahingonkorvausvastuuta koskeviin osiin nähden.

- 58 Koska vakuutetun vastuun, joka perustuu ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan käsiteltävässä asiassa Tšekin siviililain 11 ja 13 §:ään, syntymissyynä on liikenneonnettomuus ja koska se on luonteeltaan siviilioikeudellinen, ei ole mitään perustetta katsoa, ettei tällainen vastuu perustuisi kansalliseen vahingonkorvausvastuuta koskevaan aineelliseen oikeuteen, johon edellä mainituissa direktiiveissä viitataan.
- 59 Ensimmäiseen kysymykseen on kaiken edellä esitetyn perusteella vastattava, että ensimmäisen direktiivin 3 artiklan 1 kohtaa, toisen direktiivin 1 artiklan 1 ja 2 kohtaa sekä kolmannen direktiivin 1 artiklan ensimmäistä kohtaa on tulkittava siten, että liikenneonnettomuudessa kuolleiden uhrien läheisten aineettomat vahingot on korvattava moottoriajoneuvon käyttöön liittyvän vastuun varalta otetusta pakollisesta vakuutuksesta, jos tällaisesta korvaamisesta vakuutetun vahingonkorvausvastuun perusteella on säädetty pääasiaan sovellettavassa kansallisessa oikeudessa.

Toinen kysymys

- 60 Kun otetaan huomioon unionin tuomioistuimen ensimmäiseen kysymykseen antama vastaus, toiseen kysymykseen ei ole tarpeen vastata.

Oikeudenkäyntikulut

- 61 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (toinen jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Moottoriajoneuvojen käyttöön liittyvän vastuun varalta otettavaa vakuutusta ja vakuuttamisvelvollisuuden voimaansaattamista koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä 24.4.1972 annetun neuvoston direktiivin 72/166/ETY 3 artiklan 1 kohtaa, moottoriajoneuvojen käyttöön liittyvän vastuun varalta otettavaa vakuutusta koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä 30.12.1983 annetun toisen neuvoston direktiivin 84/5/ETY, sellaisena kuin se on muutettuna 11.5.2005 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 2005/14/EY, 1 artiklan 1 ja 2 kohtaa ja moottoriajoneuvojen käyttöön liittyvän vastuun varalta otettavaa vakuutusta ja vakuuttamisvelvollisuuden voimaansaattamista koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä 14.5.1990 annetun kolmannen neuvoston direktiivin 90/232/ETY 1 artiklan ensimmäistä kohtaa on tulkittava siten, että liikenneonnettomuudessa kuolleiden uhrien läheisten aineettomat vahingot on korvattava moottoriajoneuvon käyttöön liittyvän vastuun varalta otetusta pakollisesta vakuutuksesta, jos tällaisesta korvaamisesta vakuutetun vahingonkorvausvastuun perusteella on säädetty pääasiaan sovellettavassa kansallisessa oikeudessa.

Allekirjoitukset